

ЗБОРНИК
ЗА ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

XI

КЊИГА ПОСВЕЋЕНА
ПРОФЕСОРУ ДР РУДОЛФУ КОЛАРИЧУ

НОВИ САД
1968

НОВИ ПРИЛОЗИ ПОЗНАВАЊУ ДАНАШЊЕГ ТРШИЋКОГ ГОВОРА

БЕРИСЛАВ М. НИКОЛИЋ

Проф. др Павле Ивић објавио је у Годишњаку Филозофског факултета у Новом Саду, књ. VII (1962—1963) *Инвенитар фонеитске проблематике шијоп-кавских говора* (стр. 99—110). Хоћу да сад одговорим на она питања из овог *Инвенитара* на која нисам одговорио у својим ранијим радовима о данашњем тршићком говору (*Данашини ширишћки говор*, ЈФ XXIII 263—274; *Прилог проучавању јадарскога говора*, ГлЕМ, књ. 27 (Београд, 1964) 45—50; *Однос данашњег ширишћког говора према Вуковом језику*, ЈФ XXVI, св. 1—2, 151—176; *Найомене о данашњем ширишћком акцениту*, ЗбМСФЛ VIII 185—199). Ићи ћу оним редом како је П. Ивић постављао питања. Узгред ћу дати и друга обавештења која могу бити од користи за даља проучавања. Већ је проф. П. Ивић у своме *Инвенитару* објашњења свео на минимум. У моме раду биће их још мање (уштеда простора). Биће зато добро да читалац имадне уза се и Ивићев рад.

I. ВОКАЛИЗАМ

1—6. Ако нису захваћени редукцијом, вокали *a*, *e*, *o* и *u* имају нормалну књижевну артикулацију.

7—12. У вези с полугласницима, поред опште констатације да су тршићке прилике једнаке књижевним, важно је навести ове случајеве: *мâйñ*; *шâв* — *шâвови*; *сâйрê* — *сâйрвëна* — *сâйре* (3. ст. аор.) — *сâйреши* (3. пл. аор.); *жâйëмо* — *жâњи*; *шâльëm*; *сâкrla*; — *дûждењâk*; — *стâакло*; *рâжула* = *рâж*; *ûsh* — *ûшиjy* = *вâшка* — *вâшкî*; *ûvîek* = *ûвëк* = *вâвëк*; *мрîвâц* — *мрîвâца*; — *јасîyuk*.

13. Говори се: *ûшорак* = *ûшорник*; *ûзб* — *ûзмëм*.

14. Јавља се и у *ûйјан*.

15—31. У вези с јатом од значаја су и ови случајеви о којима нисам говорио у ЈФ XXIII: *мîjûr*; *мëхед* — *мëхëдâ*; — *мрёжса*; *шрёшња* — *шрёшњâ*; *врёмена*; *врëтено*; *брегдëвима*; *бûбрег* — *бûбрези*; *шрёбâ* — *шрёбð*; *зрëð* — *сазрио*; *гôрела* — *гôрила*; *дсшарши*; *нëђела* = *нëдела*; *йонëхëльак* = *йонëдельјак* и *йонëхëльник* = *йонëдельњик*; *јëшð*; *зëница*; *челивajû*; *обëхâ* — *ðбëхла*; *ðрај* — *ðраја* — *ðраji* — *ðраја*; *брëсквî* = *брëсака*; — *кукурîчë*; *вîдим*; — *кôрjëн* (али је чешће *жîље*); *кîсео* — *кîсела* — *кîсели*.

32. Говори се: *ûзéши*, *јèчам*.

33—35. У вези с вокалним *r* прилике су као у књижевном језику. Посебно треба навести: *ûмрео* — *ûмрела*; *сâйре* — *сâйреши* (аор.).

36—38. И у вези с вокалним *л* прилике су као у књижевном језику. Говори се: *кобасица* (*кобасиџа*).

39—70. О разним случајевима аферезе, синкопе, испадања вокала, апокопе, елизије, контракције и сл. било је речи у моме раду у ЈФ ХХIII. Овде треба поменути ове ликове: *ондмаде*; — *сёвина* (= осовина); — *сёнцама*; — *дао*; — *ко, ка, кёо* (= као); *заба* = *зова*; *брб*, *йдсб*; — *сїёвана* (= стеона); *кїсео*; — *анђео*; — *йридибуло* = *йридиңло*; — *зёу-зёче* — *зёцом* — *зёчеви*; — *үвече* (= уочи). Оне гласовне појаве које нису поменуте ни у ЈФ ХХIII ни овде исте су као у књижевном језику. Тршићани празник Духове зову *Трђиџе*.

71—72. У вези са судбином групе *ир* тршићке су прилике овакве: *вир* — *вира* — *вирови*; *кдмийр* = *крдмийр*; *намасийр*; = *мәнастийр*; — *чейр*; *сирдма*.

73—110. У вези с односом поједињих вокала у случајевима који су обухваћени овим питањима треба навести ове тршићке примере: *врабац* — *врабацъ*; *растии*; — *грабуље* — *грабуља* = *грабље* — *грабља*; — *јаребица*; — *мауна*; — *чорайе* — *чорайама*; — *далеко* = *долеко*; — *ноджас*; — *йранђед*; *йраунук* = *йраунуче*; — *једанес*; *мәни*; — *воденица*; — *мәнија*; — *йдсле* = *йдслие* = *йошље*; *гүсєнца* = *гүсенца*; — *лїсїца* (= Гпл); — *көлеба*; — *изјесити*; — *сүрупка*; — *двамо* = *вамо*; — *субоша*; — *стидјаши* = *стидјашы*; *йдликб*; — *гроб*; — *ево*; — *мїјур* — *мїјуреви*; — *куйус*; — *блїзу*; — *свекра*; — *вүчү*; — *до йбднє*; — *յүчे*. У осталим случајевима, као, уосталом, и у многим овде наведеним, тршићки се говор слаже с књижевним језиком.

II. КОНСОНАНТИЗАМ

1—8. О судбини сугласника *х* било је речи у ЈФ ХХIII. Обавештења треба допунити овим случајевима: *снаја* = *снâ*, *драј-драја* (Гср) — *драји* (Нпл) — *ðраја* (Гпл) — *ðраје* (Апл), *сирдма* — *сиромака* (Гср) — *сиромаче* (Вср) — *сиромаџи* (Нпл) — *сиромаќе* (Апл) — *сиромаџма* (Дпл); *үво-үвәүвейна* (Гср) — *үву* — *үвейну* (Лср) — *увеңна* (Нпл) — *увеңш* (Гпл) — *увеңшма* (ИЛ пл), *бұва* — *бүве* (Нпл) — *бүвә* (Гпл), *сүв-сүви-сүвли*; — *үзјашшио* — *үзјашла* — *үзјаштим*; — *зёвд*; — *лак* — *лака* — *лакши* = *ләган-ләган-лагдни* (чешће); — *фха*, *врвә* се — *врвали* се (= рвати се).

9. В. ЈФ ХХIII 270.

10—11. Говори се: *йасўль* (али је чешће *гра*); — *кава* (*кадфа*).

12—24. У вези са сонантима *в* и *ј* навео бих још ово:

- у вези с *в*: *дїни* = *дїгнүйши*; — *сврака*; — *йдлук*;
- у вези с *ј*: *йїј* = *йї*.

25—31. Тршићани, разуме се, имају књижевну артикулацију сугласника *ш*, *ч*, *ж* и *ү*. Изговарају: *Мәңар*; — *нәндари-мандари*. Место „жбун“ кажу *шевәрәп* (исп. у Мачви село: *Шевәрице* — *Шевәрәпъа* — *Шевәрищама*).

32—34. Тршићки изговор гласова *һ* и *җ* одговара књижевном. Говори се: *Ведкә Госойиңна*.

35. Сугласника *з* нема у тршићком говору.

36—37. Сугласници *љ* и *њ* изговарају се као у књижевном језику. Скрећем пажњу на изговор речи: *вðшњак* и *јðње* (знатно ређе *јðгње*).

38—41. И сугласници *л* и *н* имају у тршићком говору књижевну артикулацију. У вези са судбином старога *л* на крају слога в. ЈФ ХХIII 270, затим овде одговоре на питања 39—70. из области вокализама, а та-коће и примере: *вð*, *сð*.

42—43. Књижевни изговор.

44. Звучни сугласници на крају речи изговарају се као полузвучни, али никад не губе потпuno своју звучност: *зўбð*, *дўгк*, *младðи*.

45. У наставцима *-м* се изговара као у књижевном језику.

46. Говори се *мðре*. Ову реч наводим више због акцента.

47. В. ЈФ ХХIII 270.

48. Група **st' > шт* у случајевима: *гўштёр*, *уштйнð*; *врштйт*. В. и ЈФ ХХIII 272—273.

49. Говори се: *штдай* — *յштдай*.

50. Група **zd' > жд* у *дўжденјак*. Место „звиждати“ говоре *ћукорийи* (*ћукорийе* — *ћукорио*).

51—52. Говори се: *дðни-дðђо* (1. sg. aor.) — *дðђе* (2, 3. sg. aor.).

53—56. У Тршићу је *цф* — *цфви* — *цфвә* — *цфвима* — *цфвић* — *цфвићи*, *цфна* — *цфно* — *цфнä* — *цфни лўк* = *цфни лўкац*, *цфвена* — *цфвенä* — *цфвени-каст*; — *тфрешња* — *тфрешњак*; — *чфсий* — *чфшић*.

57. Ново јотовање извршено је у истим категоријама у којима је извршено и у књижевном језику.

58—61. Говори се: *сўтра*; — *ðвчї*, *мќчї*, *ðечїје* = *ðетиньї*.

62. В. ЈФ ХХIII 265—266.

63—66. У тршићком се говору добро чувају завршне сугласничке групе *-сїй*, *-шт*, *-зд* и *-жд*: *йрсїй* (Лсг *йрсїу* — Дпл *йрсїима*), *йðсїй*, *кðсїй* (Гсг *кðсїи* — Нпл *кðсїи* — Гпл *кðсїйу* — ИЛпл *кðсїима*) (говоре и *кðшћура*), *мâсїй* (Исг *мâши* — Лсг *мâсїи*). Неки ћу да кâжу и *мâсло*. То код женскога *ѝмã*); — *вєшїй*; — *грðзð*. Једино је: *једанëс*, *шëс*.

67—150. У вези са сугласничким групама сматрам да је потребно да дам ова обавештења: *кð*; — *чиќо*; — *тиҹе*; — *чела*, *кѡвчї* (Гпл); — *клўко* (*клўйче*), *цёвке* = *цјёвке*; — *цёвїйð*; — *шёница*; — *љёвшїа* = *л҃їишїа*; — *ðвшиїна* = *ðашшина*; — *сўјї* — *сðвали* — *сўје ону ќеңу* [место „пас“ кажу *иүкела*, место „псић“ — *иүкелџа*, *кёрче*]; — *лїисала* = *цфкла*; — *збва*; — *ћe*; — *гўња* (= *дивља*), *дўња* (= *калемџа*); — *ћерка-ћеркë-ћерци-ћерку-ћеркõм* = *ћер-ћери-ћери-ћер-ћери*; — *сїёли-ћёли-шћёши*; — *ðркиїð* = *цёвїйð*; — *нðкїима*; — *мâчка* (Гпл *мâчкї* = *мâчакї*); — *шкðла*; — *стабло* (Нпл *стабла*, Гпл *стаблїа*); — *стакло*; — *срёшна* = *срёшна* (*срёштан* = *срёшан*); — *зрёð* — *зрёла* (*зазрио* - *зазрео*); — *зрак*; — *жрвани* (*жрвњови*); — *шлъива*; — *члѧњак* (*члѧнци* = *члѧнци*); — *чðвек* - *човека* - *чðвече*; — *глїстїа*; — *гњéдо*; — *гњðј*; — *надеши* = *знáши*; — *и нїйм*; *ұзјашшо* - *ұзјашшы*; *ћевðјка-ћевðјко-ћевðјци-ћевðјак-ћевðјке* (и *де-*); — *срёшна* = *срёшна* (*срёштан* = *срёшан*); в. и ЈФ ХХIII 270; — *вðхки* (Лсг); *врёме* = *вриéме*; — *вретиено*; — *вáла*; — *ұватшо-ұватшї-ұватшїм*; — *глéце* (а тесла што се кðпã корито, то је као *кёсер*); — *мётла*; — *йрâсци* - *йрâссац* - *йрâсцима*;

— гӯшче; — бাশча = бáшиа, Гпл бáший (љешинара, љешинар); — шедр; — дишар; — равна = здмнē се, здмнēмо, дамно, угламнōм; — гүмно (гүвно); — седамнēс; — млого = много; — млада-младо-младја; — земља (земња); — јрдслалја = наставља; — влакно = Пасиа; — јање (знатно реће јаѓње); — једнаједнoј-једнoм; — јаднē; — дdmā; — мдмкбм-мдмцима; — момци; — момчe; — седамдесет; — паштам; — место „једанпут“ говоре једаред; — дисечена, Рвайска (африката у процесу формирања).

151—181. Од појава које помиње проф. П. Ивић у своме *Инвенцији* за Тршић су од значаја ове: осуши мо (осушиши); — место „звијждати“ говоре ѡукорийи (ѡукорийе, ѡукорио); — вабимо; — граб; — благословиши (именица благособ); — куруз (реће кукуруз); — на масијир = манастир; — сване; — јавран; — наћве — наћава = наћви — наћвама; — мауна; — юокрај = крај = њоред; — ѡшишина = ѡшишина; — ѡушиши — ѡуши (3. pl. praes) — ѡуши (imp.); — босиљак — босиљка; — юсле = юслије = юшиље; — юјесма = юесма; — њагрен; — лењ = лјен.

182—183. О партикулама в. ЈФ XXIII 273.

184—189. У Тршићу је овако: сад — сада; дљна маља; — октобар; — јранђед; — брез; — с, са.

Београд

Берислав М. Николич

К ИЗУЧЕНИЮ СОВРЕМЕННОГО ГОВОРА ТРШИЧА

Р е з ю м е

В журнале *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду VII* проф. др Павле Ивич опубликовал (1962 — 1963) работу *Инвенција фонејске проблематике шиокавских говора* (99 — 110).

Автор данной статьи отвечает на ряд вопросов, касающихся современного говора Тршича и не освещенных им в статьях, напечатанных до сих пор.